

Omówienie nadesłanych książek

LITURGIA

Abba, Ojciec. Oficjalny dokument Papieskiego Komitetu Obchodów Jubileuszu Roku 2000. Pod red. Komisji Liturgicznej Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, wpraw. G.M. AGNELO, przekł. [z wł.] S. CZERWIK, Katowice: Księg. Św. Jacka 1998 — 184 s. (Biblioteka Trzeciego Tysiąclecia).

Pozycja zawiera propozycje nabożeństw i celebracji, które mają dopomóc różnym wspólnotom w przygotowaniu do obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. Część pierwsza (*W drodze do domu Ojca*) poświęcona jest zagadnieniom obecności Boga w liturgii i Jego działaniu. Część druga (*Teksty modlitwy powszechnej*) zawiera propozycje tekstów modlitwy powszechnej oraz końcowych modlitw na niedziele Adwentu, okresu wielkanocnego i okresu zwykłego, a także pełne formularze intencji modlitwy na okres Adwentu, na niedziele Wielkiego Postu, jak również na niektóre uroczystości i w szczególnych okolicznościach. W części trzeciej (*Celebracje i modlitwy*) podano wskazania i teksty, które mogą być przydatne w różnych celebracjach i spotkaniach modlitewnych.

BARBARIĆ Slavko OFM, *Przeżywajcie Mszę świętą sercem*, przedm. J. BUBALO, przekł. [z chorw.] Z. OCZKOWSKA, Kraków: „M”; Sandomierz: Wydaw. Diecezjalne 1997 — 158, [1] s.

Ojciec Slavko Barbarić, franciszkanin (ur. 1946), pochodzi z Hercegowiny, jest filozofem, teologiem i psychoterapeutą. Od 1982 r. przebywa w Medjugorje, pełniąc posługę duszpasterską dla pielgrzymów z całego świata. Książka zawiera wiele modlitw, cytatów z Pisma Świętego, orędzia Matki Bożej oraz myśli św. Franciszka z Asyżu.

BARTOSIK Grzegorz M. OFM Conv, *Przez Ciebie jaśnieje radość. Kult Maryi w liturgiach Wschodu i Zachodu*, postłowie H. PAPROCKI, Niepokalanów: Wydaw. OO. Franciszkanów 1998 — 255, [1] s.

Celem pracy o. G. Bartosika jest ukazanie bogactwa różnorodnych form kultu maryjnego we wszystkich współcześnie istniejących liturgiach Wschodu i Kościoła Zachodniego. Autor jest szczególnie zainteresowany formami pobożności i sprawowania liturgii w poszczególnych rytach Kościołów Wschodnich, w których to kult maryjny wyraża się przede wszystkim właśnie w sprawowaniu liturgii. To zaś decyduje o ścisłym związku pomiędzy mariologią a stanowiącą dla niej główne źródło treści liturgią. Na Zachodzie natomiast kult Matki Bożej przybierał formy bardziej autonomiczne, nierzadko pozaliturgiczne, wskutek czego istnieje tu niejednokrotnie wyraźne rozróżnienie między pobożnością maryjną a uobecniającą zbawcze misteria Chrystusa liturgią.

Praca składa się z jedenastu rozdziałów. Pierwszy z nich stanowi charakterystykę liturgicznej, bogatej tradycji omawianych Kościołów i wskazuje różnice form

liturgii na Wschodzie i Zachodzie (m.in. różnorodność kultur, warunków geograficznych i historycznych, odmiennosc narodowości i języków). Autor podkreśla, iż znaczące ukształtowanie się tych tradycji miało miejsce głównie w IV i V wieku, kiedy to na Wschodzie powstały wielkie patriarchaty, a na Zachodzie wzrosło znaczenie Rzymu.

Kolejne rozdziały przedstawiają Maryję w liturgiach Wschodu (ryt syryjsko-antiocheński, ryt syro-orientalny, ryt aleksandryjski - rozdz. II-VIII) oraz kult Matki Bożej w liturgii rzymskiej, ambrozjańskiej i mozarabskiej (rozdz. IX-XI). Każdy z rozdziałów kończy bogaty wybór modlitw maryjnych, które ilustrują duchowość maryjną poszczególnych rytów.

Wartość pracy, którą zamyka posłowie pióra ks. Henryka Paprockiego (*Czcigodniejsza od cherubinów*), podnosi szczegółowa bibliografia oraz *Słownik terminów*.

CANTALAMESSA Raniero, RAVASI Gianfranco, SALDARINI Giovanni kard., *Wędrując z Maryją. Rozważania do Mszy świętych niedzielnych i świątecznych*, wstęp abp Pasquale MACCHI, przekł. [z wł.] G. NIEDŹWIEDŹ OFM, Wrocław: Wydaw. Św. Antoniego 1998 — 174, [2] s.

Pozycja stanowi zbiór komentarzy do niedzielnych i świątecznych czytań wyznaczających liturgiczny rytm roku, których autorami są: kardynał Giovanni Saldarini — biblista, duszpasterz diecezji turyńskiej; prałat Gianfranco Ravasi — prefekt Biblioteki Ambrozjańskiej, biblista oraz badacz ludów Wschodu i ojciec Raniero Cantalamessa — kapucyn, kaznodzieja Domu Papińskiego.

CZERSKI Janusz, *Boska liturgia św. Jana Chryzostoma. Wprowadzenie liturgiczno-biblijne do liturgii eucharystycznej Kościoła wschodniego*, przedm. W. HRYNIEWICZ OMI, Opole 1998 — 160 s. (Opolska Biblioteka Teologiczna 28).

Prezentowane opracowanie stawia sobie, jak pisze Autor we *Wstępie*, dwa cele: „Naprzód pragnie ono zapoznać polskiego czytelnika z liturgią Kościoła bizantyjskiego, ukazać niezwykle bogactwo Liturgii eucharystycznej Wschodu, co może pomóc [...] dostrzec często dotąd niezauważalne skarby własnej, rzymskiej liturgii. Obydwie liturgie czerpią przecież z tego samego źródła. Drugim celem tej książki jest pogłębienie postawy ekumenicznej wobec tak bliskiego katolikom polskim Kościoła bizantyjskiego. Poznając bowiem liturgię i pobożność sióstr i braci Kościoła wschodniego, odczuwa się jedność w przebogatej różności duchowej i kulturowej całego Kościoła Chrystusa” (s. 22).

Książka składa się z czterech rozdziałów: *Wprowadzenie* (Cechy duchowości bizantyjskiej; Rola kultu w duchowości bizantyjskiej), *Proskomidia* (Przygotowanie celebransa do sprawowania liturgii; Ubieranie szat liturgicznych; Przygotowanie darów ofiarnych), *Liturgia słowa* (Obrzędy wstępne; Obrzędy małego wejścia; Czytania Pisma świętego; Zakończenie liturgii słowa), *Liturgia Eucharystii* (Modlitwy wiernych i obrzędy wielkiego wejścia; Ektenia błagalna, znak pokoju i wyznanie wiary; Anafora [modlitwa eucharystyczna]; Komunia święta; Obrzędy zakończenia liturgii).

Jak przekazywać wiarę dzisiaj? Kerygmat — katecheza — dialog wiary — mystagogia. Materiały z Sympozjum zorganizowanego pod patronatem Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski. Sandomierz, 21–22 września 1998, Sandomierz: „Hodie” 1998 — 100, [4] s. („Anamnesis. Biuletyn Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski” nr 16).

Pozycja rozpoczyna się słowem *Od redakcji* zatytułowanym: *Okres Adwentu i Bożego Narodzenia — w trzecim roku przygotowań do Wielkiego Jubileuszu Wcielenia 2000 — w Roku Boga Ojca*. Następnie zamieszczono następujące artykuły: ŚWIERZAWSKI Wacław bp, „*Panie przymnóż nam wiary*” *Wprowadzenie*; SZLAGA Jan bp, *Mysterion w przepowiadaniu świętego Pawła Apostoła*; CZERWIK Stanisław, *Św. Ambroży — mistagog starożytnego Kościoła — o misterium i mistagogii*; DRĄCZKOWSKI Franciszek, *Kerygmat pisemny w nauce Ojców Kościoła*; ŚWIERZAWSKI Wacław bp, *Odo Casel OSB — mistagog Kościoła współczesnego — o misterium i mistagogii*; TENŻE, *Przygotował swoje serce, by głosić Ewangelię* [homilia]; OZOROWSKI Edward bp, *Epifanijny znak liturgii świętej*; SIELEPIN Adelajda CHR, *Dialog mystagogiczny*; ZIMON Damian abp, *Jak wiązać homilię z katechizmem*; ŚWIERZAWSKI Wacław bp, *Aby Misterium Boga żyło w ludziach* [podsumowanie].

Liturgia Domus Carissima. Studium liturgiczne dedykowane Ks. Bogusławowi Naldowskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin, red. A. DURAK SDB, Warszawa: Wydaw. ATK 1998 — 455 s.

Pozycja zawiera następujące artykuły: BARTNICKI Roman, *Słowo Rektora Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie*; KOPEĆ Jerzy Józef CP, *Przedmowa*; ŁACH Jan, *Trudna sytuacja chrześcijan w okresach przełomu w świetle Hbr 6, 1-9*; CZAJKOWSKI Michał, *Jedność nowotestamentalnego orędzia eucharystycznego*; BARTNICKI Roman, *Autorstwo Ewangelii według św. Marka*; JANICKI Jan Józef, *Eucharystia — paschalną drogą chrześcijanina*; SOBECZKO Helmut, *Sakramentalność zgromadzenia liturgicznego*; SOSNOWSKI Sławomir, *Walor aktu pokuty we Mszy świętej jako aktu odpuszczenia grzechów*; MIAZEK Jan, *Modlitwa powszechna i modlitwy wstawiennicze Modlitwy Eucharystycznej w liturgii mszalnej*; NOWAK Jacek SAC, *Piąta Modlitwa Eucharystyczna*; DURAK Adam SDB, *Modlitwy eucharystyczne o tajemnicy pojednania*; DECYK Jan, *Dynamiczny nurt kultu Eucharystii w Kościele*; KONECKI Krzysztof, *Struktura i teologia modlitwy konsekracyjnej odnowionych obrzędów święceń kapłańskich*; BORTKIEWICZ Paweł TChr, *Unieść wielkość tajemnicy. (Zamyślenie nad posługą kapłańską w świetle wypowiedzi Jana Pawła II)*; KRAKOWIAK Czesław, *Reforma liturgii chrztu dorosłych z 1962 roku*; KOPEĆ Jerzy Józef CP, *Formacja duchowa i liturgiczna kandydatów do kapłaństwa w rodzinie i wspólnocie parafialnej*; KUBIK Władysław SJ, *Jak wychowywać do udziału w Eucharystii?*; MURAWSKI Roman SDB, *Chrystus w nauczaniu katechetycznym czasów apostołskich*; MATWIEJUK Kazimierz, *Eucharystia w „formatio permanens” kapłanów*; CZERWIK Stanisław, *Medytacja nad encykliką „Mediator Dei” w 50 lat po jej ogłoszeniu (20 XI 1947)*;

KOPEREK Stefan CR, *Aktualne postulaty encykliki „Mediator Dei”*; STEFAŃSKI Jerzy, *Czy muszę „kochać” relikwie?*; GŁOWA Władysław, *Pielgrzymki do sanktuariów maryjnych w południowo-wschodniej Polsce, jako przejaw kultu Matki Bożej*; PARADOWSKA Maria, *Święty Wojciech — patron Europy i Polski. Jego recepcja w polskiej kulturze ludowej*; KONOPIŃSKA Ewa, *Wykaz publikacji [ks. Bogusława Nadolskiego] do 1998 r.; Curriculum vitae [ks. Bogusława Nadolskiego]*.

Liturgia Świętego Triduum Paschalnego. Nabożeństwa i błogosławieństwa Kościoła domowego, red., oprac. i komentarz Władysław NOWAK, słowo wstępne abp E. PISZCZ, Olsztyn: Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej 1999 — 276 s.

Pozycja przeznaczona jest dla pogłębiania życia religijno-liturgicznego w rodzinie; może również służyć jako pomoc dla służby liturgicznej na uroczyste dni Triduum Paschalnego. W *Słowie wstępnym* abp Edmund Piszcz, pisze m.in., że książka ta „omawia nie tylko samo Paschalne Triduum, ale wiąże je z życiem rodzinnym. W rodzinach bowiem winno się dokonywać zarówno przygotowanie do tych liturgicznych współudziałów i przeżyć, jak i do głębszego zrozumienia ich w życiu Kościoła. [...] Sądzę, iż opracowanie liturgii Paschalnego Triduum może stać się pomocą dla rozmaitych wspólnot kościelnych, które w szczególnie sposób pielęgnują liturgię, pragnąc, by stała się ona przeżyciem, mającym decydujący wpływ na codzienność, na łączenie tego, co ziemskie z tym, co Boskie” (s. 5–6). Część pierwsza, zatytułowana *Celebracja liturgii świętego Triduum Paschalnego*, zawiera liturgiczne teksty i śpiewy na Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielką Sobotę i Niedzielę Wielkanocy Zmartwychwstania Pańskiego, które poprzedzone są wstępem prezentującym istotę i krótką historię sprawowania liturgii tych świętych dni oraz uzupełnione stosownymi komentarzami autorstwa ks. W. Nowaka. W części drugiej zamieszczono teksty wybranych części Liturgii godzin w Świętym Triduum Paschalnym z odpowiednimi propozycjami melodycznymi. Część trzecia zatytułowana *Nabożeństwa Świętego Triduum Paschalnego* zawiera: teksty rozważań Drogi Krzyżowej, Gorzkich Żali, Różańca (wszystkie części), adoracji Najświętszego Sakramentu w Ciemnicy, nabożeństwa ku czci Męki Pańskiej, adoracji przy Grobie Pańskim oraz Litanii do Najświętszego Serca Pana Jezusa. Na część czwartą składają się błogosławieństwa paschalne Kościoła domowego, czyli: pokarmów na stół wielkanocny, Wieczery Wigilii Paschalnej, stołu przed uroczystym posiłkiem w Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego, stołu w okresie Wielkiego Postu oraz doroczne błogosławieństwo wielkanocne rodzin w ich domach. Całość omawianej pozycji dopełnia zamieszczony w części piątej wybór pieśni (niektóre z melodiami) wielkopostnych (4) i wielkanocnych (6).

MARCZEWSKI Marek, *Błogosławieństwo stołu. (Modlitwy przed i po jedzeniu)*, Lublin: „Polihymnia” 1998 — 130 s.

Pozycja zawiera wstęp merytoryczny i modlitwy na: Czas przygotowania, Adwent; Uroczystość Bożego Narodzenia; Czas przygotowania do Wielkanocy, Wielki Post; Triduum Paschalne; Wielkanoc; Niedziele okresu wielkanocnego; Okres zwy-

kły; Święta Pańskie, maryjne i świętych w ciągu roku liturgicznego; Wydarzenia życia rodzinnego; Modlitwy po jedzeniu.

Mysterium Eucharystii w życiu osób konsekrowanych. Materiały z Sympozjum zorganizowanego pod patronatem Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski. Jasna Góra, 26–28 października 1998, Sandomierz: „Hodie” 1998 — 125, [3] s. („Anamnesis. Biuletyn Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski” nr 17).

Pozycja rozpoczyna się słowem *Od redakcji* zatytułowanym: *Okres Wielkiego Postu i Wielkanocy w trzecim roku przygotowań do Jubileuszu Wcielenia 2000 — w Roku Boga Ojca*. Następnie zamieszczono następujące artykuły: ŚWIERZAWSKI Wacław bp, „*Wezwani na ucztę Godów Baranka*” (*Ap 19,9*). *Słowo wprowadzające*; SALIJ Jacek OP, *Duch Święty jako Mistrz wewnętrzny*; SOBECZKO Helmut J., *Uczestnictwo w liturgii słowa*; PIERSKAŁA Rudolf, *Psalm responsoryjny i jego funkcje*; ŚWIERZAWSKI Wacław bp, *Przemienieni jak Hostia* [Słowo podczas Mszy świętej]; NADOLSKI Bogusław TChr, *Istota conditio victimae*; CZERWIK Stanisław, *IV Modlitwa Eucharystyczna*; MATEJA Erwin, *Doświadczenie aktu pokuty*; KRAKOWIAK Czesław, *Modlitwy Eucharystyczne we Mszach świętych z udziałem dzieci*; WIT Zbigniew, *Dobór pieśni do uczestnictwa we Mszy świętej*; NOWAK Jacek SAC, *Uwielbienie po Komunii świętej*; ŚWIERZAWSKI Wacław bp, *Eucharystia — źródło apostoelskiej gorliwości* [homilia]; KOPEĆ Jerzy J. CP, *Duchowość i formacja eucharystyczna*; KOPEREK Stefan CR, *Kult Eucharystii w nauczaniu Kościoła po Soborze Watykańskim II*; ŚWIERZAWSKI Wacław bp, *Bądź wola Twoja w życiu konsekrowanym* [Podsumowanie Sympozjum]. 122–125.

NADOLSKI Bogusław TChr, *Chwała Ojcu. Doksologie w liturgii*, Poznań: „Palottinum” 1999 — 127 s.

Chrześcijaństwo jest religią uwielbienia Boga. Dokonuje się ono szczególnie w liturgii, która posługuje się wieloma formułami zwanymi z języka greckiego doksologiami. Te właśnie formuły uczynił Autor omawianej pozycji przedmiotem swojej refleksji. Szczególnie dużo miejsca poświęcił doksologii zwanej wielką, tj. *Chwała na wysokości Bogu*, omawiając jej różne wersje i znaczenie poszczególnych sformułowań. Po raz pierwszy w Polsce otrzymujemy także szerokie omówienie hymnu *Te Deum laudamus*. Konkretnie rozważania dotyczą problemów związanych z poszukiwaniem autora hymnu, ewolucji sformułowań i znaczenia poszczególnych wersów. Praca zasługuje na uwagę przede wszystkim z racji podejmowanych współcześnie prób tworzenia doksologicznej teologii liturgii. Dodatkowym powodem to Rok Boga Ojca. Lektura książki może pomóc w pogłębionym wyśpiewaniu hymnu uwielbienia i wdzięczności Trójcy Świętej na zakończenie drugiego tysiąclecia chrześcijaństwa.

Potęga różańca, oprac. J. ORCHOWSKI, Marki: „Michalineum” 1998 — 176 s.

W książce zebrano m.in. wypowiedzi papieskie o różańcu, wybór tekstów odnoszących się do roli różańca w objawieniach maryjnych w Lourdes, o różańcu

w Gietrzwałdzie, Fatimie i Banneux. Zamieszczono tu także świadectwa dotyczące roli różańca w życiu, rozważania różańcowe, a także teksty literackie związane z różańcem (wiersze, pieśni i piosenki).

RYAN Vincent OSB, *Adwent. Boże Narodzenie. Objawienie Pańskie*, przekł. [z ang.], W. ZATORSKI OSB, Kraków: „Tyniec” 1998 — 110 s. (Modlitwa Kościoła 2).

Autor, benedyktyn irlandzki, stara się odsłonić głębie tekstów, które Kościół w liturgii daje nam na co dzień, ukazując ich znaczenie dla nas i naszego przeżywania wiary. Książka jest swoistym przewodnikiem po tekstach liturgicznych okresu Adwentu, Bożego Narodzenia i uroczystości Objawienia Pańskiego.

SINKA Tarsycjusz CM, *Ceremonie Mszy świętej*, Warszawa: Wydaw. Inst. Teol. Księży Misjonarzy 1998 — 87 s.

W pierwszym rozdziale (*Wprowadzenie*) przedstawiono różne sposoby wyrażania czci podczas ceremonii liturgicznych; omówiono rzeczy używane podczas Mszy świętej i osoby biorące w niej udział. Drugi rozdział (*Ceremonie Mszy świętej*) przedstawia obrzędy Mszy świętej. Dołączone zostały tu także obrzędy Komunii świętej poza mszą oraz nabożeństwo adoracyjne z błogosławieństwem Najświętszego Sakramentu. W *Dodatku* znaleźć można wyjątki z *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* dotyczące doboru formularzy i modlitw mszalnych a także tabelę, która te reguły obrazuje. Jest też tabela pierwszeństwa obchodów liturgicznych. Na końcu książki zamieszczono przepisy wykonawcze do instrukcji *Inaestimabile Donum* z 11 grudnia 1980 r.

Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie, Poznań: „Pallottinum” 1998 — 363, [5] s. — *Lekcjonarz do Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*. Poznań: „Pallottinum” 1998 — 246, [2] s.

Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie to księga liturgiczna opracowana i wydana przez Kongregację Kultu Bożego w 1987 r. w języku łacińskim (*Collectio Missarum de Beata Maria Virgine, I*), przetłumaczona i opublikowana w języku polskim przez Konferencję Episkopatu Polski. Jest to rodzaj Mszału maryjnego, zawierającego 48 formularzy mszalnych o NMP na poszczególne okresy roku liturgicznego. Wszystkie formularze poprzedza wprowadzenie teologiczno-liturgiczne. Każdy formularz posiada własną orację, antyfonę na wejście i na Komunię oraz prefację. Prefacje wraz z nutami zostały wydrukowane w końcowej części księgi (s. 250–351). W centralnej części (s. 195–248) podano pełny tekst Obrzędów Mszy świętej z udziałem ludu (z nutami), co umożliwi korzystanie z księgi bez pomocy Mszału ołtarzowego.

Lekcjonarz do Mszy o Najświętszej Maryi Pannie to księga liturgiczna opracowana i wydana również przez Kongregację Kultu Bożego w 1987 r. (*Lectioarium pro Missis de Beata Maria Virgine, II*). Stanowi ona integralną część *Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, gdyż zawiera czytania mszalne i śpiewy międzylekcyjne do każdego formularza mszy o NMP. Obie księgi przeznaczone są do użytku liturgicznego.

MUZYKA

Cieszę się darem życia. Rozmowy z Wojciechem Kilarą przeprowadzili Klaudia PODOBIŃSKA i Leszek POLONY, Kraków: Polskie Wydaw. Muzyczne 1997 — 101 [3] s.

Autoryzowany tekst wywiadu przeprowadzonego z kompozytorem jesienią 1996 roku. W twórczości W. Kilara — jednego z najwybitniejszych polskich kompozytorów współczesnych muzyka religijna, a ściślej, religijna inspiracja odgrywały, i nadal odgrywają, istotną rolę. Dość wspomnieć tu takie dzieła, jak: *Bogurodzica, Exodus, Angelus czy Requiem dla Ojca Kolbe*. Na szczególną uwagę zasługują szczególnie rozdział zatytułowany: *Idee, wartości, inspiracje*. Znajdujemy tu bardzo interesujące rozważania na temat powstania wspomnianych wyżej utworów, a także istoty tworzonej przez niego muzyki. Kompozytor nade wszystko ceni z jednej strony profesjonalizm warsztatu, z drugiej zaś dążenie do dobra, wobec którego piękno jest wartością wtórną (analogia do norwidowskiego pojmowania piękna, które „kształtem jest miłości”). W tym rozumieniu zrozumiałe staje się stwierdzenie W. Kilara, iż „[...] wszystko, co dobre, jest świętością”. I dalej twórca kontynuuje: „Uważam, że każdy utwór, jeżeli zmierza ku dobru, czyli ma na celu dać człowiekowi szlachetne przeżycie, głosi chwałę Pana w takim samym stopniu jak pasja, msza, requiem” (s. 60).

Książkę urozmaicają ilustracje z różnych okresów życia kompozytora, kończy zaś *Kalendarium życia i twórczości*.

FILABER Andrzej, *Prawodawstwo muzyki liturgicznej*, Warszawa: „Kalamus” 1997 — 228 s.

Jest to uzupełnione i poszerzone wydanie cennej pracy *Cantare missam*, która ukazała się w warszawskim wydawnictwie „Caecilianum” w 1993 roku. Pozycja ta winna stanowić obowiązkową lekturę każdego muzyka kościelnego. Jak czytamy w odautorskim *Wprowadzeniu*, przeznaczona jest „dla wszystkich zatroskanych o muzykę w liturgii”. Dalej Autor kontynuuje: „Nieznajomość wskazań Kościoła z jednej strony, a nie przygotowanie wykonawców śpiewów z drugiej, powodują, że muzyka podczas liturgii w naszych kościołach ciągle pozostawia wiele do życzenia. Chciałbym, aby niniejsza publikacja służyła duchownym, organistom, kantorom, dyrygentom chórów kościelnych oraz alumnom seminariów, przygotowującym oprawę muzyczną liturgii” (s. 3).

Pierwsza część pracy obejmuje prawodawstwo muzyki liturgicznej. Znajdujemy tu najważniejsze dokumenty Kościoła poświęcone tym zagadnieniom: Motu proprio św. Piusa X o muzyce świętej *Inter pastoralis officii sollicitudines* (1903); Encyklika do Biskupów oraz innych Ordynariuszy o muzyce kościelnej *Musicae sacrae disciplina* (1955); VI rozdział Konstytucji o świętej liturgii *Sacrosanctum concilium* Soboru Watykańskiego II (1963); Instrukcja Świętej Kongregacji Obrzędów o muzyce w świętej liturgii *Musicam sacram* (1967); fragmenty Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego (1969) oraz Instrukcji *Liturgicae instaurationes* (1970);

Instrukcja Episkopatu Polski o muzyce liturgicznej po Soborze Watykańskim II (1979); fragmenty Ogólnego wprowadzenia do Liturgii Godzin (1982), Wprowadzenia teologiczno-pastoralnego do Lekcjonarza Mszałnego (1981) oraz Instrukcji Episkopatu Polski dla Duchowieństwa w związku z wydaniem nowego Mszału Ołtarzowego (1987); Dokument Kongregacji Kultu Bożego o koncertach w kościołach (1987). Część tę uzupełniają sprecyzowane przez Autora *Zadania kantora, scholi, chóru i organisty podczas Mszy świętej w świetle wskazań Kościoła*.

Druga część pracy zawiera *Wybrane przykłady śpiewów* w następującym układzie: *Msza święta* (Obrzędy wstępne; Oracje; Śpiewy między czytaniem; Lekcje i Ewangelie; Modlitwa powszechna; Prefacje; Modlitwy Eucharystyczne; Obrzędy Komunii świętej; Obrzędy zakończenia), *Wielki Tydzień* oraz *Modlitwy przy wystawieniu Najświętszego Sakramentu*.

Górnośląskiej Pani. Pieśni z sanktuarium Matki Bożej w Piekarach Śląskich (1677–1996), zebrał i oprac. J. WYCISŁO, red. muz. A. LASOŃ, Katowice: „Inkom Śląski”, Pszczyna 1996 — 301, [1] s.

Zbiór zawiera 66 pieśni związanych z kultem Matki Boskiej Piekarskiej (w siedmiu przypadkach podano jedynie tekst bez melodii), które zebrał ks. Janusz Wycisło, a od strony muzycznej przejrzał Aleksander Lasoń. Edycję tekstów poprzedza wstęp ks. J. Wycisła omawiający dzieje kultu cudownego obrazu Matki Bożej w Piekarach Śląskich oraz związanej z nim twórczości pieśniowej (s. 9–57). Obok szczegółowych i dobrze udokumentowanych informacji, dotyczących głównie ruchu wydawniczego na tym terenie, Autor sprecyzował ideę wydania tego śpiewnika: „Niniejszy zbiór pieśni piekarskich — pierwszy tak obszerny — może w pewnym sensie zaspokoić, a nawet «pogodzić» dwa *de facto* nieprzystawalne cele: naukowy i użytkowy. Pod względem naukowym śpiewnik ten powinien wypełnić dotkliwą lukę w badaniach historii sanktuarium Matki Bożej w Piekarach. [...] Cel użytkowy śpiewnika zdeterminowany został także żywiołowym rozwojem ruchu pielgrzymkowego, który domaga się pogłębionej religijności nie tylko w sanktuarium, ale i w życiu codziennym. Temu może służyć prezentowany śpiewnik” (s. 57). Całość wydawnictwa dopełniają dwa aneksy. W pierwszym zamieszczono dwie Litanie do Matki Boskiej Piekarskiej (druga z melodią), w drugim natomiast dwie pieśni niemieckojęzyczne (bez melodii). Wartość naukową podnoszą kompetentnie opracowane noty źródłowe i komentarze krytyczne do poszczególnych pieśni (s. 250–298).

Śpiewy międzylekcyjne niedzielne i świąteczne, wprowadzenie Tomasz DĄBEK OSB, Kraków: „Czuwajmy” 1999 — 327 s.

Zbiór przeznaczony jest, jak czytamy we *Wprowadzeniu*, dla organistów, osób prowadzących zespoły muzyczne i schole parafialne, a także może stanowić pomoc dla osobistej modlitwy. Oprócz samych tekstów, ułożonych w kolejności według roku liturgicznego, podano również propozycje melodii (dla refrenu, psalmu i Alleluja z wersetem) — po kilkanaście na poszczególne okresy roku kościelnego oraz 6 na uroczystości i święta. Na początku omawianego zbioru przypomniano *Zasady*

doboru pieśni mszalnych, natomiast każdy okres liturgiczny poprzedza jego krótka charakterystyka oraz propozycje śpiewów na poszczególne części Mszy św. W *Dodatku* zamieszczono teksty śpiewów międzylekcyjnych na dni powszednie Adwentu oraz na 29, 30 i 31 grudnia.

Staropolszczyzna muzyczna. Księga konferencji. Warszawa 18-20 października 1996, red. J. GUZY-PASIAKOWA, A. LESZCZYŃSKA, M. PERZ, Warszawa: Wydaw. Neriton 1998 — 266 s.

Pozycja zawiera zbiór artykułów wygłoszonych podczas ogólnopolskiej konferencji muzykologicznej zatytułowanej: „Staropolszczyzna muzyczna” a zorganizowanej przez: Komitet Nauk o Sztuce PAN, Instytut Muzykologii Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Zamek Królewski w Warszawie. Referaty zostały pogrupowane w następujące zagadnienia:

- „Staropolskie dziedzictwo artystyczne” (GIEYSZTOR Aleksander, *Przedproże kultury staropolskiej*; Dyskusja Okrągłego Stołu);
- „Ewidencja, dokumentacja i edycje źródeł” (BYCZKOWSKA-SZTABA Jolanta, *Organizacja i działanie ośrodka koordynującego RISM — Centralnego Katalogu Rękopisów Muzycznych w Bibliotece Narodowej*; WOJNOWSKA Elżbieta, *Rozproszenie i przemieszczenia dawnych źródeł muzycznych*; IDA-SZAK Danuta, *Uwagi o dziejach muzyki w Gnieźnie*; TRILUPAITIENE Jurate, *Niektóre cechy życia muzycznego w dawnej Litwie*; WOŹNIAK Jolanta, SZLAGOWSKA Danuta, *Staropolskie źródła w zbiorach Gdańskiej Biblioteki Polskiej Akademii Nauk*; WIECZOREK Ryszard J., *Wrocławski kodeks menzuralny WarU 2016 (PL-Wu 5892 olim Mf.2016): stan i perspektywy badań*; ERDMAN Jerzy, *Wydanie utworów z Tabulatury Gdańskiej*; PERZ Mirosław, *O twórczości organowej Adama z Wągrowca i projekcie jej edycji*);
- „Instrumentalia” (POPŁAWSKA Dorota, *Z badań archeomuzykologii polskiej: średniowieczne aerofony*; GOŁOS Jerzy, *Stan badań nad polskim instrumentarium*; ZGLIŃSKI Marcin, *Stan badań nad staropolskimi prospektami organowymi*);
- „Monodia religijna” (ZOŁA Antoni, *Archetypy modalne w polskich śpiewach religijnych z żywej tradycji*; WĘGRZYN-KLISOWSKA Walentyna, *Polskie kancjonały ewangelickie na Śląsku*);
- „Sprawy baroku” (SZWEYKOWSCY Anna i Zygmunt M., *Muzycy włoscy na dworze Wazów*; PRZYBYSZEWSKA-JARMIŃSKA Barbara, *Nieznany zbiór religijnych utworów wokalnie-instrumentalnych Marcina Mielczewskiego*, POPINIGIS Danuta, *Północnoeuropejska wersja polichoralności — motety Andrzeja Hakenbergera i Philippa Dulichiusa*; JASIŃSKI Tomasz, „*Missa pulcherrima ad instar Praenestini*” i pieśń „*O Ross, schoene Ross*”; ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA Alina, *Włoski teatr muzyczny w Warszawie w czasach Augusta II Mocnego (1697-1733)*; BOBROWSKA Jadwiga R., *Wzmianki o muzyce w literaturze staropolskiej i ich znaczenie w badaniach muzykologicznych*

oraz etnomuzykologicznych; CHANIECKI Zbigniew, *Praktyka muzyczna w świecie źródeł pamiętnikarskich (XVI–XVIII w.)*.

Każdą z części kończy relacja z dyskusji.

THOMAS Adrian, *Górecki*, przekł. [z ang.] E. GABRYŚ, Kraków: Polskie Wydaw. Muzyczne 1998 — 233 [5] s.

Pierwsza na rynku polskim monografia jednego z najwybitniejszych polskich kompozytorów współczesnych, napisana przez angielskiego muzykologa A. Thomasa. Podobnie, jak w omówionej wyżej książce o W. Kilarze, tak i tu na szczególną uwagę zasługują rozważania o twórczości religijnej, do której kompozytor sięgał we wszystkich okresach swojej pracy twórczej. Charakterystyczne, iż Górecki, twórca takich dzieł, jak: *Euntes ibant et flebant*, *Beatus vir*, *Miserere*, *Pieśni Maryjne*, *Na Anioł Pański biją dzwony* czy *Przybądź Duchu Święty* nie uważa — jak podkreśla Thomas — „jakoby komponował muzykę religijną”. Dlatego też — kontynuuje autor — „sakralny charakter utworów Góreckiego należy rozpatrywać w najszerszym sensie artystycznym i duchowym, nie zaś w wymiarze funkcjonalnym czy liturgicznym” (s. 141). Natomiast sam Górecki lubi w tych momentach przytaczać słowa Jana Pawła II skierowane do artystów w Brukseli 20 maja 1985 roku: „Każda autentyczna sztuka interpretuje tę rzeczywistość, której nie da się ogarnąć zmysłami. Rodzi się w ciszy, z zachwytu lub też z protestu szczerego serca. Stara się zgłębić tajemnicę rzeczywistości. To, co najważniejsze w sztuce, mieści się w samej głębi człowieka, gdzie dążeniu do nadania sensu swojemu życiu towarzyszy ulotne przecucie piękna i tajemniczej jedności rzeczy [...]” (*tamże*).

Książkę kończy szczegółowo opracowany (z podaniem czasu trwania, dokładnej daty i miejsca powstania oraz prawykonania, wydaniem i nagraniem) *Wykaz utworów [Henryka Mikołaja Góreckiego]*, wybór najważniejszych pozycji bibliograficznych oraz *Indeks osób i dzieł*.